

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מג

עכ"פ במלאכים לכו"ע אסור לבקש שהם יעשו דבר עבורנו, וגם לא שיבקשו מהשי"ת עבורנו בדברים שלא שייכי המלאכים. אך איכא מחלוקת רבותינו הראשונים לבקש מהם שהם בשליחותם יעשו באופן היותר טוב לפנינו, דיש אוסרין גם זה. אבל לבקש אדם כשהוא בחיים להתפלל ולברך, הוא דבר הראוי והנכון. לא רק לילך אל הנביאים שמפורש בקראי (מלכים – ב' ד', כ"ג) אלא גם לחכמי תורה, ולא רק לתנאים כר"ח בן דוסא שהיה ריב"ז רבו מבקשו להתפלל בעד בנו שחלה, ור"ג שלח אליו שני ת"ח לבקשו שיתפלל ויבקש רחמים עבור בנו שחלה, כדאיתא בברכות דף ל"ד ע"ב, ואף לא רק לאמוראים כר' יונה אבוה דר' מני וכו' יצחק בן אלישיב ורב יהודה שכל מה שהיו מבקשין מהשי"ת היה עושה להם (תענית דף כ"ג ע"ב), אלא אף כל חכם שבכל דור ודור צריכים מי שיש לו חולה לילך אצלו שיבקש עליו רחמים. כדאיתא בב"ב דף קט"ז ע"א דריש ר' פנחס בן חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שזה נשנה לדורות שכן יעשו, שא"כ הוא גם לדורות האחרונים שלפנינו, וגם לדורנו, ובכל המקומות, שהרי הובא זה לדינא ברמ"א יו"ד סימן של"ה סעיף י', דהא לא עדיף זה מלעניין הוראה דאיסור והיתר, שגם חכמים דדור זה הוא בכלל (ועי' להלן חיו"ד סימן נ"א). עכ"פ לבקש לאדם שיתפלל עבורו להשי"ת, זהו דבר הראוי והנכון, שכן צריכין לעשות.

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לו

ואמרו בפירוש כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, רוצים בזה שכל מה שיגזרהו העיון הטבעי הוא מותר וזולתו אסור, וכן כאשר נאמר אילן שמשיר פירותיו טוענו באבנים או סוקרו בסקרא, הוקשה על זה המעשה בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי טעמא וכו', הנה התבאר שסקירה בסקרא וכל מה שדומה לזה ממה שלא יגזרהו ההיקש הטבעי אסור לעשותו משום דרכי האמורי, וכן אמרו בשליא של מוקדשין תקבר, אמרו אין תולין אותה באילן ואין קוברין אותה בפרשת דרכים מפני דרכי האמורי, ואל יקשה עליך מה שהתירו מהם במסמר הצלוב ושן השועל, כי הדברים ההם בזמן ההוא היו חושבים בהן שהוציא אותם הנסיון והיו משום רפואה, והולכין על דרך תלות העשב שקורין בערבי פאבינ"ה ובלע"ז פיאוניא"ה על הכנפה, ונתינת צואת הכלב למורסות הנרון, והעישון בחומץ ומרקשי"ט למורסות המכות הקשות, כי כל מה שנתאמת נסיונו באלו אע"פ שלא יגזרהו ההיקש הוא מותר לעשותו, מפני שהוא רפואה ונוהג מנהג שלשול הסמנין המשלשלים, והעלה בידך אלו הנפלאות ממאמרי זה אתה המעיין ושמרם כי לוית חן הם לראשך וגו'.

שבת דף סז עמוד א

משנה: יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה דברי רבי

מאיר וחכמים אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי.

רש"י שם ד"ה דרכי האמורי – ניחוש הוא, וכתוב ובחוקותיהם לא תלכו (ויקרא יח).

שו"ת ציץ אליעזר חלק ד סימן ד, יז

ולהשלמת הדברים הריני להעתיק בזה מה שהשיב הגאון המהרש"ם ז"ל בנוגע לכתובת טלגרמה בשבת [ע"י ישראל כשא"א ע"י עכו"ם, כך נראה מהמנחת שבת שם שכך היתה השאלה] לחכם וצדיק שיבקש רחמים עבור חולי שיש בו חשש סכנה, התשובה נדפסה בספר מנחת שבת סי' פ"ד אות כ"ט וז"ל: ואשר שאל אם מותר לכתוב דיפעשע בשבת קודש עבור חולה לצדיק מפורסם, הנה בברכ"י או"ח סי' ש"א אות ו' האריך בדין כתיבת סגולה במקום סכנת נפשות ורב גדול בספרו כתב הסגולה והביא מדברי רדב"ז בלשונות רמב"ם סימן קנ"ג דכל שאינו רפואה טבעית אסור, אבל בתשובת אדמת קודש ופרי הארץ כתבו דהרמב"ן והרשב"א חלקו על הרמב"ם, אך מ"מ צ"ע ואם עבר ועשה והצליח בודאי לא עשה שום איסור עיי"ש, ובשו"ת שער אפרים סי' צ' הניח בצ"ע אם מותר למחוק לצורך קמיע קלף שכתוב בס"ת שמות. ועיין בברכ"י יו"ד סימן ר"צ, ובשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ח הביא שהר"פ בעל התוספות כתב קמיע ליושבת על המשבר בשבת וכן הרמ"ה בתשובה כ"י התיר, אבל דוקא בדאתמחי קמיע וגברא כדין עיי"ש, ולכן לצורך תפלה בודאי אין להתיר, וכן שמעתי שהורה הגאון מוהר"ר שלמה קלוגר ז"ל מבראד וגער באחד שהתיר, עכ"ד תשובת הגאון מהרש"ם ז"ל כפי שהועתקה במנחת שבת שם. ובשירי מנחה שם באות ו' בדנו ע"ד לכתוב הדיפעשע ע"י עכו"ם הוסיף להביא שנמצא תח"י מה שהשיב בענין זה באריכות המהרש"ם ז"ל וסיים דברי תשובתו בזה"ל: אך לצורך חולה שיש בו סכנה לשלוח לצדיקים לבקש רחמים יש לומר דהוי כמקום פ"נ דמותר לחלל שבת אפילו באיסורי תורה ומכש"כ בשבות, אבל בכל זה צריך שיהיה אתמחי אותו צדיק שיפעול בתפילותיו, ועובדא ידענא בעיר מולדתי בזלאטשוב שהיה חולה מסוכן ובאותו זמן היה מו"ר הרהגה"ק הר' שלום מבעלזא זצלה"ה משובתי שבת בבראד והתיר דיין אחד לכתוב ע"י עכו"ם ז' בשבת שם החולה ושם אמו ושלה לבראד, והרעיש הגאון ה"ר שלמה קלוגר ז"ל וגער בהדיין מאד, וכבוד מו"ר הקדוש מבעלזא נתרעם ג"כ על הכותב ואמר עכשיו אני מחויב להתאמץ שישגי החולה רפואה שלא יהיה גרם על ידי חלול שבת קודש וכן היה שנתרפא החולה, ובכל כה"ג אין להקל ובפרט בדור הזה ח"ו להקל מכמה טעמים, ועל כיוצא בזה אמרו שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא יכולה היא שתרחם וכו' ואין להתיר כלל בדור הזה, עכ"ל המהרש"ם כפי שהועתק בשירי מנחה שם, ויש לפענ"ד הרבה דברי תימה בדברי המהרש"ם הנ"ל וצריך לבוא בזה באריכות מיוחדת. ועיין גם בשו"ת צמח צדק החדשות חאו"ח סי' ל"ח שנוטה להתיר לעשות בשבת רפואה סגולית אפי' במלאכות דאורייתא באומר שריפא ושינה ושילש, עיי"ש שמבסס דבריו עפ"י

המג"א בסי' שכ"ט סק"ד בשם המ"מ דעושיין לו כל מה שרגילין לעשות לו בחול ע"ש, ועיין שם בפרמ"ג בסי' שכ"ח סק"ד. ויש להאריך.

ערוך השולחן אורח חיים סימן שא

סעיף עה

וכן מותר לצאת בקמיע מומחה מפני שהוא כתכשיט לו אבל בקמיע שאינו מומחה אסור לצאת אפילו לכרמלית ומהו קמיע מומחה לרש"י ז"ל [ס"א. ד"ה דמומחה] אם בעל הקמיע הוחזק למומחה מועיל המחאתו אפילו לשאר דברים שלא הורגל עדיין בכך וכן קמיע זו שהוחזקה לרפואה מותרים לצאת בה אפילו כתבוה אחרים כיון שזה הלחש הוחזק לרפאות וכן משמע מלשון הרמב"ם שכתב שם דין י"ב ואיזהו קמיע מומחה זה שריפא לג' בני אדם או שעשהו אדם שריפא ג' בני אדם בקמיעין אחרים ואם יצא בקמיע שאינו מומחה פטור מפני שהוציאו דרך מלבוש עכ"ל ואפשר שזה שכתב זה שריפא לג' בני אדם על הכתב הזה דווקא קאי ויותר נראה שכוונתו כרש"י ז"ל:

סעיף עו

אבל רבותינו בעלי התוס' [שם ד"ה עד דמימחי] יש להם שיטה אחרת בזה והסכימו לבזה הרא"ש והטור והש"ע והיינו איתמחי גברא ולא קמיע כגון שכתב לחש אחד בשלש אגרות וריפאו שלשתם ג' בני אדם כל אחת אדם אחד דהשתא איתמחי גברא לכל לחש זה שיכתוב שהרי הוחזק בג' לחשים אבל לשאר לחשים לא הוחזק וגם אין הקמיע מומחה מצד עצמה אלא מצד כותבה ונ"מ שאם יכתבה אדם אחר לא הוחזקה וגם המומחה הזה כשיאבד המחאתו כגון שיכתוב ולא יועיל אבד המחאתו גם לזו ואיתמחי קמיע ולא גברא מקרי כגון שכתב לחש אחד באגרת וריפא בו ג' פעמים שאותה אגרת מומחה לכל מי שישאנה אף שלא ריפאתה רק לאדם אחד מ"מ הא ריפאתהו ג' פעמים והוחזקה אגרת זו בעצמה למומחה ולא אגרת אחרת אפילו זה הלחש עצמו ואפילו זה הכותב בעצמו ואיתמחי גברא וקמיע מקרי כגון שכתב לחש זה בג' אגרות וכל אגרת ריפא ג' פעמים לג' אנשים או לאדם אחד הוחזק האדם ללחש זה בכל אגרת שיכתבנו ואלו הג' אגרות הוחזקו לכל אדם:

סעיף עז

אבל אם כתב ג' קמיעים לאדם אחד וריפאו ג' פעמים לא אתמחי לא גברא ולא קמיע דתלינן במזלא דחולה ורק זה החולה מותר לצאת בו אא"כ אבד הגברא המחאתו כמ"ש [במג"א סקל"ט יש טה"ד כמ"ש המח"ש] ולמה לא תלינן מקודם כשריפא כל אגרת ג' פעמים לאדם אחד בהחולה מפני שהיו ג' אגרות ונצטרך לתלות במזל של כל השלשה ולכן תולין יותר בהגברא:

סעיף עח

ודע דהא דאמרינן דאתמחי תרווייהו זהו כשבאו שני ההמחאות ביחד כגון שכתב אגרת לראובן וריפא ואגרת לשמעון וריפא ועוד אגרות לשמעון וריפא שני פעמים דעדיין לא הוחזק שום אגרות בג' פמעים וגם הוא לא הוחזק בג' אנשים ואח"כ ריפא באגרות הג' ללוי ובאו שני ההמחאות ביחד אבל אם נתן ג' אגרות לג' בני אדם וריפאו ואתמחי גברא שוב לא אתמחו הקמיעות דתלינן בהמחאת הגברא ואי קשיא מאי נ"מ דיש נ"מ אם הגברא אבד המחאתו וכמ"ש [שם סקל"ח]:

סעיף עט

ומותר לצאת בקמיע מומחה בין אם היא קמיע של כתב או קמיע של עיקרין בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה ולא דווקא שכבר יש לו החולי ותוליהו לרפואה אלא אפילו לא אחזו החולי עדיין אלא שהוא ממשפחה שיש להם חולי זו ותולה הקמיע שלא יתפס בהחולי מותר אמנם בקמיע שיש בהם פסוקים אסור לצאת בה אא"כ היא מחופה עור [גמ' ס"א:]: כדי שבכניסתו לבית הכסא לא תהיה מגולה וקושר ומתיר את הקמיע ברה"ר ולא חיישינן שמא יטלטלנו ד' אמות ברה"ר דבעלי הקמיע חוששין שלא יזונו ממקומן בלא הקמיע ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויצא בו לרה"ר שאז יהיה חשדא שיאמרו שיוצא בו לשם תכשיט וזהו אסור דלאו תכשיט הוא ונאמן הרופא לומר על עצמו שהוא מומחה:

סעיף פ

שנינו במשנה [ס"ז.] יוצאין בביצת החרגול מין חגב והוא לכאב האוזן ובשן שועל סגולה שיישן החולי ובמסמר מן הצלוב הוי לרפואה על מכה ולקדחת שלישית והגירסא לפנינו דברי ר"מ וחכמים אומרים אף בחול אסור משום דרכי האמורי ולפ"ז הו"ל לפסוק לאיסור כחכמים האמנם הרמב"ם והטור והש"ע סעי' כ"ז פסקו להיתר וזהו ע"פ הירושלמי דגורס דברי ר' יוסי ור"מ אוסר והלכה כר' יוסי ואפילו לפי גירסתינו הלכה כר"מ משום דאמרינן בגמ' שם אביי ורבא דאמרי תרווייהו כל דבר שיש בו משום רפואה כלומר שנתאמת הנסיון שמועיל אין בו משום דרכי האמורי ואלו נתאמת בהם הנסיון וזהו שכתב הרמב"ם והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל כלומר שנתאמת אצלם הנסיון שמועיל וכ"ש במה שהרופאים נותנים רפואות טבעיות ע"פ חכמת הרפואה דמותר אבל העושה מעשה שאין בו רפואה טבעית וגם הנסיון לא התאמתו אסור אף בחול משום דרכי האמורי אמנם מיני לחשים מותר כיון שאין בהם מעשה ובלבד שלא יהיו מן לחשי עבודת כוכבים וכן אותם שבדקו ואינם מועילים אסור ויש מי שחושש בכל קמיע שאינו מן המומחה משום דרכי האמורי והרשב"א בתשו' [חלק א' סי' תי"ג] האריך מאד בעניינים אלו ולא העלה דבר ברור ע"ש והדבר הברור בזה תמים תהיה עם

ד' אלקיך ואין להשתמש רק ברופאים מומחים ובתפלה לה' ובצדקה שזה וודאי מועיל: